

Editor: *Vasile Burlui*
Redactor: *Simona Modreanu*
Tehnoredactare: *Florentina Vrăbiuță*
Coperta: *Ionuț Broștianu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SANDU, CRISTINA

O balenă pe nume Goliat / Cristina Sandu;
trad. din lb. finlandeză de Zeina Todea. - Iași:
Cartea Românească Educațional, 2019
ISBN 978-606-9088-83-8

I. Todea, Zeina (trad.)

82

Copyright © Cristina Sandu, 2017
Valas nimeltä Goliat
© Otava Publishing Company, 2017

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, Iași - 2019
Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124
www.ecredu.ro

CRISTINA SANDU

O balenă pe nume Goliat

Traducere din limba finlandeză și note
de Zeina Todea

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cuprins

POVESTITORUL.....	7
DOUĂ CASE	45
LOZUL NOROCOS	113
OCHII ALBAȘTRI AI MIRESEI.....	175

POVESTITORUL

În ziua când Lupu urmează să moară, cerul e dens și cenușiu precum lutul.

Pun pe masă lista de cuvinte. Unele din ele sunt lungi și nu le-am mai auzit niciodată. Mă aplec asupra lor cu tot corpul, pătrunzând silabele străine. Pe când ajung la ultima pagină, lumina începe să iasă printre nori. Îmi îndes hârtiile în geantă și mă gândesc: ziua asta e la fel ca toate celelalte.

Luna aprilie miroase a gheață și nisip. Soarele e o seceră în colțul cerului. În timpul în care aștept metrourl și până mă strecor să mă așez pe scaunul de culoarea do- vleacului, Lupu e încă în viață. El stă întins, acoperit în- tru totul cu o pătură, îmbrăcat cu bluza de trening Adi- das, cu șosete de lână în picioare, una din ele atârând pe jumătate de laba piciorului. Doarme de ani în șir, doar pauzele de masă sau mersul la baie întrerupându-i visul. Dacă ridici colțul păturii, un miros înțepător de transpi- rație și urină te lovește peste față ca o palmă ușoară.

Secera palidă de pe cer se transformă într-o sfâși- ere de lumină ce străpunge geamul metrourlui. Sunt pe punctul de a-mi deschide geanta și de a scoate din nou hârtiile cu vocabular, când Albert îmi taie șirul gânduri- lor. Fiind atât de devreme, încă doarme în apartamentul său de la subsol, aflat în partea de nord a orașului Dro- beta-Turnu Severin. Spre deosebire de Lupu însă, nu e ultima lui dimineață. Stă întins în pat, uitându-se la foto- grafiile lui Ray Thomas și Diane Arbus (fotografiile sunt cea mai mare pasiune a lui, imediat după filosofie, dar e mai distantă, nu le încalcă teritoriul scriind despre ele,

ținând un seminar pe seama lor, analizând portretele frapante ale newyorkeșilor capturate de Diane Arbus, așa cum analizează, de pildă, silogisme.). Mormane de cărți și caiete sunt adunate pe o masă, ale cărei spații rămase expuse sunt acoperite de un covor cenușiu de praf. Cândva, pe podeaua scârțâitoare din lemn, am dansat împreună *Perinița*. Aveam pe atunci 18 ani și eram atât de tânără în ochii lui, încât obrajii i s-au colorat în roșu aprins din cauza remușcării atunci când mi-a cuprins talia în timpul dansului.

Peste câteva ceasuri, Albert se va trezi, își va rade în grabă barba în timp ce ibricul va începe să se agite pe sobă, își va lua pe el o cămașă călcată meticolos și îi va îndesa marginile în blugii negri, își va strânge cureaua, peste care i se revarsă puțin burta, va sufla în cafea și va răsfoi hârtiile pe care trebuie să le ia cu el. Apoi va observa că e deja destul de târziu și va fugi de-a lungul străzii unde primăvara înmugurește pe crengile smochinilor.

Odată ajunsă în Kalasatama, lapovița începe să cadă din nou. Mă îndrept spre dubița familiară din apropierea barierei podului și intru prin ușa din spate lăsată întredeschisă. Fata stă cu spatele, având pe ea un halat albastru-electric. Cu o mână se sprijină de marginea saltelei, cu cealaltă fumează. Prin geam răzbate lumina peticită a soarelui.

Katja de la Institutul Diaconic din Helsinki începe să se caute în geantă după hârtii.

– Deci, Beni, cum te simți astăzi? întrebă Katja, iar eu traduc. Beni e cu treisprezece ani mai tânără ca mine, dar obrajii ei sunt veștejiți. Oboseala s-a adunat în pungile de sub ochi și a cotropit adânciturile de la colțurile gurii. Bărbații sunt la lucru, vor spune femeile ca ea, degeaba-i căutați ziua la ora asta, sunt la muncă acuma. La

fel și soțul lui Beni, costeliv și cu fața lunguiață. Măinile le avea însă mari și puternice; când dădusem mâna cu el mi-am simțit oasele trosnind.

Beni își întoarce lent chipul fără să se ridice, în așa fel încât să ne aibă în aria ei vizuală doar cât e necesar. Lasă țigara jos, ținând o mână pe abdomenul imens și tensionat. Mi-am imaginat-o așezată peste soțul ei, strivindu-i cu trupul gigantic toate oasele, unul câte unul.

– Doi. Doamne, știu io că-s doi.

– Beni, ar trebui... Spune-i că trebuie să se lase de fumat, zice Katja, arătând gata să izbucnească în plâns în orice clipă.

– Beni, trebuie să te lași de fumat, îi traduc, dar cu un glas mai destins, ca și cum i-aș recomanda să adopte o ținută vestimentară adecvată.

Durează o jumătate de oră să o convingem să vină cu noi. Cu încetinitorul, își dă jos halatul, își ia un tricou polo maro și colanți albastru neon, își strecoară pe încheietura mâinii curelele poșetei sclipicioase și își îngrămădește în ea telefonul Nokia cu clapetă, țigările, bricheta, alte nimicuri, precum și o hârtie cât un pachet de batisuțe, îndoită sub formă de pătrat. Ochii ei ne aruncă priviri ucigătoare. Nu ne-a cerut ajutorul și acum o forțăm să își care printre oameni povara uriașă.

Ora de vârf a dimineții ne ține automobilul captiv. Pe bancheta din spate, Beni se uită afară pe geam. Copilăria i se citește încă în moliciunea cefei și în buclele ce i se desprind din coc. Pietrele aurii de pe tricoul polo strălucesc la fel ca scliciciul de pe felicitările de Crăciun. Katja dă radio-ul mașinii mai tare. E furioasă în continuare din pricina fumatului.

Mașina încetinește în curtea maternității. Știam deja că seara îi voi scrie lui Albert despre cum mi-am

petrecut ziua, în pofida faptului că în fiecare dimineață decid exact contrariul. Schimbările survenite de-a lungul anilor m-au constrâns să recurg la a-i scrie sau a vorbi cu el la telefon în timp ce îmi privesc reflexia feței în paharul mare cu vin. Nu mai nutresc nicio speranță că își va pregăti vreodată valiza de piele, cea cu dimensiunea ideală pentru participarea la vreo conferință sau la un proiect de cercetare de câteva săptămâni. Înainte era mereu în mișcare, nu avea cafenele preferate, abonament la sală sau la mijloacele de transport, nici carduri de fidelitate. Acum s-a oprit din călătorit de teama a ceea ce s-ar putea întâmpla în țară în lipsa lui.

Lui Katja îi ia mult să parcheze. E genul de persoană care vorbește cu mașina, mai ales când se enervează. Înjură, iar bretonul cărunt i se agită dintr-o parte într-alta peste ochii înfuriați. Volvo-ul încearcă descumpanit să se strecoare într-un loc de parcare. Beni oftează ostentativ. Are deja o țigară pregătită în mână.

Doctorului nu îi vine să creadă că Bianina Boceanu nu a fost până acum niciodată la spital, deși nu mai are decât trei săptămâni până la termen.

– Și, Dumnezeule, cât e de murdară! exclamă, strâmbând din nas în timp ce se apleacă între picioarele fetei. Înregistrez toate cuvintele și traduc mecanic pozițiile doctorului ca un aparat așezat în colțul camerei, dar las la o parte clinchetul metalic al cuvântului *murdărie*. Katja e plecată să îi aducă lui Beni o gustare de la cafeneaua spitalului, iar absența ei o face pe fată să respire mai ușurată, chiar dacă doctorul se strâmbă în continuare când își ridică capul dintre coapsele ei.

În Helsinki țiganiile nu sunt agreați. Țiganiile vin la furat. Șatra a fost desființată. Au cazare de urgență în centrul Helsinki-ului, dar în realitate sunt bogătași care

își construiesc vile și ies la agățat femei conducând BMW-uri. În rubrica cititorilor din Hesari¹, cineva a găsit o soluție strălucită pentru pacostea pe care o reprezintă: „Tocmai mi-a venit o idee. Un mod bun de a scăpa de ei ar fi să fie adunați într-un container de gunoi și debarasați în mijlocul oceanului.”

Beni e dezamăgită, pentru că spera să aibă fete, dar savurează oricum gustul victoriei. Sunt doi, iar ea știa asta și fără confirmarea medicului.

Într-un final, mergem cu liftul la un alt etaj, unde un aparat măsoară pulsul feților nenăscuți. Beni stă întinsă în pat, frustrată pentru că tânjește după o țigară. Broboane de sudoare îi alunecă de-a lungul chipului palid din pricina greței. La un moment dat, soțul ei dă un telefon, suspicios din cauza absenței prelungite. Am aflat din discuția lor motivul veșnicei lui proaste dispoziții: bănuiește că nu el ar fi tatăl copiilor. Mai durează o vreme până când asistenta e mulțumită de undele electrice de pe foaia de EKG. La sfârșit, dă din cap aprobator. Băieții sunt sănătoși tun. O ajut pe Beni să se așeze.

– Ismail și Nicolas. Ca-n Biblie. Pe al doilea i-l dau lu' taică-mio să-l ia cu el la vară.

Aud pașii pe hol și frânturi din conversația pe care Katja o poartă cu cei de la agenție, sfātuindu-se cu ei despre alocație și cazare. Șterg gelul de pe burta umflată și pătată de alunite a lui Beni, iar fata oftează recunoscătoare.

– Acu' mă pot duce acas'?

¹ Cel mai important cotidian finlandez, *Helsingin Sanomat*, căruia i se spune colocvial și *Hesari*. (n. trad.)

Totul începe cu o balenă.

Cu greutatea ei de mii de kilograme ce crestează oceanul, traversând maiestuoasă și tăcută, albastrul-indigo fremătător al Atlanticului. Spatele ei cenușiu și aspru, despre care pescarii credeau că e o stâncă în ale cărei scobituri își puteau agăța ancora, se lasă purtat de unduirile domoale ale oceanului. O înotătoare ascuțită i se înalță curajoasă ca un sceptor singuratic. Adâncurile mării sunt de nezărit de sub pânțele ei.

Legenda spune că un locuitor al unei planete îndepărtate își dorea să vadă mai bine mica planetă numită Pământ. Când și-a pus la ochi un diamant pe post de binoclu, a zărit la suprafața ei ceva mișcându-se printre petele albastre și verzi. În acel moment și-a întins mâna, dorind să apuce cu degetele sale balena.

Nava pare neînsemnată pe lângă balenă, atât de mică încât parcă nu există nicio diferență între ea și diamant. Dar umbra ei se înfige sfidătoare în ocean, iar bordajul ei se clatină în vânt luptând cu valurile. Apoi, primul harpon, tăios și fulgerător, plonjează în Atlantic fracturând suprafața apei. Gloanțele străpung stratul gros de piele. Albastrul tăcut troznește, sângele curgând șiroaie și amestecându-se cu apa. Trupul masiv al balenei începe să se zvârcolească, smucindu-se din viforul de spumă, sânge și lumini și dând naștere unor valuri albe și roșii ce împroașcă totul de jur împrejur, în mijlocul lor balena încercând să se agațe cu disperare de propria-i libertate. Treptat, mișcările ei încetinesc. Sângele rămâne tulbure și încețoșat în jurul balenei, atât de dens, încât

poate fi văzut printr-un diamant de pe altă planetă. Frânghiile dimprejurul ei se tensionează, fără să cedeze, susținându-i greutatea. Balena nu mai mișcă defel în timp ce e ridicată prin noapte pe puntea navei. Duhnește a sare și frig de pe fundul mării, a sânge și praf de pușcă. Lumina lunii se așterne lin pe trupul masiv și încremenit, iar tocmai cu acel moment începe totul.

În timp ce mă aflu în autobuz, de data asta în drum spre tribunal, Lupu e încă în viață. Poate că s-a forțat puțin să arunce un ochi peste ecranul televizorului, dar a renunțat la fel de repede și s-a afundat înapoi în pătură. Pe moment nu mă gândesc deloc la el, ci încep să îi scriu mesaje lui Albert, care rămân netrimise. În ele îi descriu spitalul de maternitate și fata de etnie romă însărcinată în ultimul trimestru, al cărei tată îi va duce al doilea copil la el acasă peste vară.

L-am cunoscut pe Albert într-o primăvară când l-am acompaniat pe tata la o conferință ce urma să aibă loc în Drobeta-Turnu Severin, deși habar nu aveam nimic despre teoria jocurilor, John von Neumann sau John Nash. Unii primeau cadou la absolvirea liceului o mașină, sau un set de farfurii cu model floral, o vacanță în Grecia sau un telefon mobil. Eu am primit o participare la o conferință de cinci zile, undeva la granița dintre Serbia și România. O mare parte din timp mi l-am petrecut hoinărind prin clădirea crem, luând prânzul și cina organizate în cadrul conferinței și plimbându-mă de-a lungul orașului, dar asta numai avându-l în calitate de ghid pe Albert Tănase, noua somitate în domeniul filosofiei. După vizita la Drobeta-Turnu Severin, țara de origine a tatălui meu a început să însemne mai mult pentru mine decât verile petrecute la periferia Bucureștiului, legându-mă și de Albert și de orașul său de pe malul Dunării.

Când l-am întâlnit pe Albert pentru prima oară, mi-a mărturisit două lucruri care m-au convins să am încredere în el. Primul a fost despre greutatea de la

picioare, pe care a fost nevoit să le poarte în copilărie din cauza unor probleme de echilibru la nivelul călcâielor. O dată pe săptămână mergea la doctor, unde era pus să deseneze cu degetele de la picioare imagini în aer. Doctorul i-a ordonat să continue să umble folosind greutatea.

Al doilea avea legătură cu un canar pe care tatăl lui l-a adus într-o zi acasă. Familia lui și-a petrecut toată vara la o casă veche de lemn aflată la poalele Carpaților, iar colivia păsării atârna de o frânghie lungă în prispa casei. Pasărea cânta și se uita la pădure și la băiețelul care se juca în grădină. Pe când vara era pe terminate, frânghia a cedat, iar ușița coliviei s-a deschis cu un pocnet, canarul luându-și zborul.

– Vai de mine, sigur o să moară, a spus mama lui Albert. Albert a fost încântat să vadă pasărea ridicându-se la cer.

Când ne-am plimbat prin parc, copacii fremătau. Eram ușor bâlbâită când vorbeam, fâstâncindu-mă în timp ce silabele lungi în română care se rostogoleau greșit de pe buzele mele. Lui Albert nu i-a păsat. Mulți ani mai târziu, mi-a spus ce a simțit de fapt în ziua aceea. La fel ca atunci când era copil și își scotea seara greutatea de pe picioare, a avut sentimentul că plutește.

– *Skidi!*, parcă mi-aș fi luat zborul.

M-am gândit atunci la canar, o fărâmă de culoarea soarelui înălțându-se la orizont.

În prima seară a conferinței de la Drobeta-Turnu Severin, Albert s-a uitat tot timpul în altă parte, lăsându-mă să îi văd fața doar pe jumătate, poate pentru că nu voia să îl ridiculez în sinea mea din cauză că avea privirea crucișă. Fumul se aduna și risipea continuu împreriul siluetei lui.

¹ *Puștoaico*, expresie din finlandeza colocvială. (n. trad.)

Acum doisprezece ani. Sala de ceremonii de la subsolul universității crem. Ferestrele înguste și perdelele tivite cu broderia cu păsări. Mesele lungi pe care luceau frunzele de trandafiri presărate printre tacâmuri și pahare.

Câțiva academicieni care țineau morțiș să întrețină buna dispoziție m-au încolțit întrebându-mă dacă urma să devin și eu la rândul meu filosof. Am răspuns că mă pasiona mai mult lingvistica. Ahaa! Lingvist! Pe ce ai vrea să te axezi în studiul tău de cercetare? Gramatică, fonetică, istoria limbilor?

În timp ce Albert îmi prezenta politicos și răbdător orașul, am început să bănuiesc că tata îl rugase să joace rolul de ghid turistic pentru copilul lui. Gândul era umilitor.

Albert arăta spre fiecare clădire și îmi zicea povestea fiecăreia dintre ele. Mi-a spus chiar și cum orașul și-a primit numele. Drobeta a fost numele din antichitate dat de romani, iar Severin provenea de la turnul care se înălța în mijlocul orașului ca o sabie albă din fildeș îndreptată spre văzduh. Construit în Evul Mediu, a fost dedicat sfântului Severin de Noricum.

Atât Ptolemeu cât și Diderot menționează în scrierile lor orașul natal al lui Albert. Mi-a vorbit despre asta cu glasul încărcat de mândrie, de parcă ei ar fi prezis nașterea lui Albert Tănase însuși.

De partea cealaltă a fortăreței se mai zăreau încă ruinele băilor romane. Zicând asta, Albert arătă cu mâna undeva în spatele lui, iar când m-am întors, am văzut doar cum în depărtare se întrezărea un lanț de munți albastru precum oceanul.

Orele treceau fără ca noi să ne întoarcem la universitate. Ne-am urcat într-un autobuz, iar orașul se

deschidea în fața noastră ca un film în derulare de după geamul murdar. Eram atât de tânără, încât în arcuirea tăioasă a lenjeriei tanga se ascundea o proaspăt înmugurită feminitate. Berea m-a transformat în persoana cea mai încrezătoare din lume, iar atunci când degetele lui Albert mi-au atins neintenționat pielea, mi-au făcut sângele să-mi vâjâie în tot corpul și să mi se adune între picioare. Albert avea părul scurt și aspru, castaniu deschis, fața lată și doi ochi verzi ca două iazuri alungite. Unul privea drept înaintea, celălalt mereu ușor într-o parte. Era potrivit de înalt și umbla târându-și puțin picioarele. *Fffh* îi făceau pantofii atingând asfaltul și rămânea tot timpul cu jumătate de pas în urma mea. Stropi de ploaie au început să limpezească străzile și Albert s-a avântat într-o încăierare cu o umbrelă amărâtă și ruptă. În timp ce vântul se întetea, a apucat de ea ca un marinar care se ține de catargul unui vas în scufundare. Citise toată noaptea o carte despre istoria lingvisticii și se împleticea în cuvinte, luptând cu umbrela și ploaia în încercarea lui de a-mi spune cum aș putea să scriu o lucrare de cercetare captivantă, în ciuda capacităților și a cunoștințelor mele precare în aria limbilor romanice. L-am privit zâmbind, deși nu pricepeam o iotă, dar deja știam că mă voi înscrie în primăvară la examenul de admitere de la departamentul de lingvistică.

Ziua următoare a venit să mă ia cu mașina și am condus pe șoselele înecate în praf și gaz de eșapament. Apoi, ni s-a arătat în fața ochilor, strălucitoare și ireală, la poalele munților abrupti, purtându-le în spinare umbrele întunecate: Dunărea. Era o lună de mai călduroasă și, în așteptarea bărcii, am băut bere pe pontonul înalt de lemn. Încurajată de alcool și poate stârnită de prezența muntelui și a apei verzi-albăstrui, i-am destăinuit lucruri